

Защита на собствеността на предприемача в съда в Страсбург

адвокат Катилин Попов,

Адвокатско дружество Събев и съдружници

През 1992 година България ратифицира Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи и Допълнителния протокол към нея (Конвенцията). До момента Съдът в Страсбург, който е юридическият орган, призван да осигурява спазването на признатите от Конвенцията права, е постановил решения по 12 дела, по които ответна страна е била Република България. Нито едно от тези дела не е било заведено от името на търговско дружество. Очевидно е, че българският предприемач не познава механизма, предоставен от Конвенцията, за защита срещу държавните мерки, ограничаващи правата му. В няколко наши материала ще се опитаме да направим достояние на българския бизнес възможностите, предоставени от Конвенцията, в това отношение.

В основата на всяка икономическа дейност стои неотменно правото на предприемача да се ползва свободно от своята собственост и да се противопоставя на неправомерните посегателства върху нея. Именно това е обект на защита на Конвенцията - всяко юридическо лице има право свободно да се ползва от своите притежания както и да не бъде лишавано от тях. Ограниченията на тези права могат да бъдат въвеждани от държавите само посредством закон и в името на обществения интерес. Всеки търговец може да заведе иск в Съда в Страсбург в защита на собствеността си срещу мерките на държавната администрация, които накърняват имуществените му права.

От Съда може да се търси защита, например, в следните случаи:

- когато с въвеждането на нова нормативна уредба със задна дата се засягат вече придобити имуществени права на търговското дружество.
- в случаите, в които се въвеждат разпоредби, изключващи отговорността на държавата за причинени на търговското дружество вреди от действия, за които по принцип тя би отговаряла.
- при ограничаване на правото на собственика да се ползва свободно от своя имот, наложено, например, от отчуждителни мероприятия на държавата. Прекомерното проточване във времето на отчуждителната процедура е неправомерно по смисъла на Конвенцията.
- когато с реституционните разпоредби на националното законодателство се накърнява по недопустим начин собствеността на търговските дружества. Съпоставката на противоположните интереси на лицата, възстановяващи собствеността си по реституционните закони, и търговските дружества, които добросъвестно са придобили права върху реституираните имоти, се прави с оглед намиране на решението, което в най-голяма степен би съответствало на интересите и на двете страни.

Във всички тези случаи Съдът неотменно налага правилото, че на защита по този ред подлежат единствено вече съществуващи права върху имущества. Съдът определя момента на придобиване в съответствие с общоприетите международни норми. Трайна практика е, че за да получи дадено имуществено право защитата по Конвенцията то трябва да е установено по размер и основание и да е с настъпил

падеж. Понякога, обаче, Съдът прилага пряко разпоредбите на съответното национално право. По този начин Съдът е определял, например, момента на възникване на вземането за обезщетение за вреди, причинени от държавата.

Нормалната логика налага съществуването на хипотези, в които така защитеното право на собственост би могло да търпи ограничения.

Самата Конвенция “оправомощава” националния законодател да въвежда ограничения на собствеността, само ако това се налага от обществен интерес. Съдът оставя на правителствата да определят кое конкретно за дадената държава е от обществен интерес. Най-често срещаните мотиви, посочвани от държавите, за въвеждането на рестриктивни мерки са гарантирането стабилността на финансовата система, осигуряването събираемостта на вземанията на фиска, ефективното провеждане на икономическата и социална политика на правителството, съображения от екологично естество.

Съществуването на този обществен интерес не е достатъчно само по себе си за да оправдае ограничаването на собствеността. Допълнително и необходимо условие е въпросната рестриктивната мярка да е пропорционална на защитавания посредством въвеждането ѝ обществен интерес или, образно казано, следва да се установи, че средството е оправдано от целта.

Факт е, че европейските предприемачи се обръщат сравнително често към Съда за защита на накърнените си имуществени права. Да се надяваме, че и българските им колеги ще оценят по достойнство възможностите, предоставени от Конвенцията, за смекчаване на дисбаланса в “силите” във взаимоотношенията им с държавната администрация.